

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КІБЕРГІГІЄНИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ ПРІОРИТЕТІВ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВОЄННИЙ ЧАС

Гончарова Ірина Петрівна,

старша викладачка кафедри технології навчання,
охорони праці та дизайну Білоцерківського
інституту неперервної професійної освіти,
м. Дніпро, 29irina74@gmail.com

Цифрові технології стрімко увірвалися до всіх сфер нашої професійної діяльності та побуту. Послуги «кібер» дозволяють заощаджувати час, скорочувати відстані, якоюсь мірою полегшують життя. Занурення у цифровий простір не тільки відкриває нові можливості, а й таїть серйозні небезпеки.

Забезпечення цифрової безпеки держави є актуальною задачею сьогодення. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», прийнятий Верховною Радою України 5 жовтня 2017 року, визначає онлайн-безпеку (кібербезпеку) як захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання й нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України в кіберпросторі [1]. Спектр небезпек від відкритого кіберпростору постійно розширюється. Найбільшу загрозу мають приховані активні небезпеки [2]. Цифрова безпека є викликом сучасності. Розвиток кіберкультури та кібергігієни здобувачів освіти дозволить попередити кібернебезпеку, може допомогти педагогічній та батьківській громадськості сформулювати ефективні заходи у відповідь.

Для подолання негативного впливу мережі Інтернет заклад освіти має проводити цілеспрямовану виховну роботу з усіма учасниками освітнього процесу. Через воєнний стан в Україні більшість здобувачів освіти навчаються дистанційно. Це несе із собою певні кібернебезпеки. До початку активної фази війни, ми постійно бачили в мережі інформацію про взломи урядових сайтів, про витік реєстрів у відкритий доступ разом з персональними даними, про постійне

відбиття кібератак. Наразі таких повідомлень майже немає, однак це не означає, що кібератаки зупинилися. Російські хакери полюють на нашу особисту інформацію, на персональні дані. Тому кібергігієна – це те про що ми не маємо забувати кожного дня, адже наше життя тісно пов'язане з використанням мережі інтернет [3].

Щоб здобувачі освіти з легкістю засвоювали базові правила цифрової безпеки, потрібно використовувати методи, які дозволяють боротися з цими негативними настановами. Важливо показати здобувачам освіти, що кібербезпека це цікаво і важливо, а головне це стосується кожного з нас. З цією метою підходять інструменти індустрії розваг.

У процесі навчання кіберграмотності мета відеоігор – зацікавити дитину так само, як це роблять будь-які інші відеоігри. Прикладом таких ігор може бути [Cyber Manhunt](#) (розробник: Aluba Studio) або [Hacknet](#) (розробник: Team Fractal Alligator). Подібні ігри виконують основну функцію: демонструють, як діють зловмисники, які слабкі ланки захисту вони експлуатують, знайомлять із тим набором навичок, які застосовуються у сфері кібербезпеки.

Онлайн-тренажери створюють ситуації, які максимально наближені до «бойових». Наприклад, імітують соціальну мережу та моделюють ситуації кібербулінгу. Так, у серпні 2022 року кіберполіція Сумщини спільно з громадськими та урядовими організаціями регіону презентували онлайн-гру для дітей «Чемпіони кібербезпеки». Просвітницько-профілактична гра у форматі вікторини допомагає дітям виробити навички безпечної поведінки в інтернеті. Гравці навчаються розпізнавати шахрайство, протистояти кібербулінгу або сексуальним злочинам у мережі, попереджати витік конфіденційних даних тощо. Відповідаючи на питання у форматі вікторини, користувачі покращують знання з цифрової безпеки та підвищують власний рівень кібергігієни.

З метою підвищення рівня обізнаності учнівської молоді щодо кібербезпеки, формування навичок безпечної поведінки у кіберпросторі ГО «Всеукраїнський громадський центр «Волонтер» спільно з Управлінням протидії кіберзлочинам у м. Києві Департаменту кіберполіції Національної поліції

України за підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні розроблено онлайн курс для молодих людей, які хочуть знати як захистити себе та свою інформацію у кіберпросторі (<https://cyber.volunteer.kiev.ua/#/>).

Для забезпечення захисту персональних даних під час роботи в Інтернет-мережі спеціалісти ESET (міжнародний розробник антивірусного програмного забезпечення і рішень в області комп'ютерної безпеки для корпоративних і домашніх користувачів) рекомендують дотримуватися основних правил кібергігієни [4]: перевірка безпеки вже існуючих облікових записів електронної пошти та акаунтів в соцмережах; аналіз програм; своєчасне оновлення операційної системи та окремих додатків; створення надійних паролів; використання двофакторної аутентифікації; регулярне резервне копіювання інформації на зовнішній жорсткий диск або у хмару; використання надійного рішення для захисту комп'ютера чи смартфона від різних загроз, зокрема програм-вимагачів, шпигунських програм, вірусів, троянів та фішинг-атак.

Формування основ кібергігієни – процес тривалий і складний, але важливий та необхідний. Завдання педагогів формувати різнобічну інтелектуальну особистості, високий моральний рівень якої буде гарантією її інформаційної безпеки. Кібергігієна – це фундамент безпеки у цифровому середовищі. Безпека – понад усе.

Список використаних джерел

1. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України, Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 07.10.2022)
2. В. Ю. Биков, О. Ю. Буров, Н. П. Дементієвська. Кібербезпека в цифровому навчальному середовищі. Інформаційні технології і засоби навчання, 2019, Том 70, №2, С. 313 – 331.
3. Основні правила кібергігієни. URL: <https://erepublic.org.ua/news/osnovni-pravila-kibergigiyeni/> (дата звернення: 07.10.2022)
4. Основні правила захисту даних — кібергігієна для активного Інтернет-користувача. URL: <https://eset.ua/ua/blog/view/38/osnovnyye-pravila-zashchity-dannykh-kibergigiyena-dlya-aktivnogo-Internet-polzovatelya> (дата звернення: 06.10.2022)